

**AJDODLARIMIZNING BOY MEROSLARIDAN FOYDALANISH ORQALI, YOSH AVLODNI
RUXIY VA MA'NAVIY TARBIYALASH KELAJAK POYDEVORI**

M.Husaynov

NamDU katta o'qituvchisi

S. Husaynova

NamDU magistranti

Annotatsiya: *Qadriyatlar-borliq va jamiyat, narsa, voqea, hodisa, inson hayoti, moddiy va ma'naviy boyliklarining ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llaniladi. Milliy qadriyatlar-millat uchun muhim va jiddiy ahamiyatga ega bo'lgan jihat va xususiyatlardir. O'z milliy qadriyati bo'lmagan millat yoki elat yo'q. Millat-milliy qadriyatlarning sohibi; millatning tanazzuli-milliy qadriyatlarning tanazzulidir. Milliy ma'naviy qadriyatlar va an'alarining millat ma'naviyati va ruhida barqarorlashuvda badiiy adabiyot va tarixiy bilimlarning roli kattadir.*

Kalit so'zlar: *Qadriyat, millat, milliy tarbiya, mentalitet, o'zlikni anglash, ma'naviy boylik, yosh avlod, shaxsning shakllanishi.*

Аннотации: *Ценности используются для обозначения важности существования и общества, вещей, событий, жизни человека, материальных и духовных благ. Национальные ценности – это важные и серьезно важные для нации аспекты и черты. Нет нации или нации без собственной национальной ценности. Владелец национальных ценностей; Упадок нации есть упадок национальных ценностей. Велика роль художественной литературы и исторических знаний в стабилизации национальных духовных ценностей и традиций в духовности и духе нации.*

Ключевые слова: *Ценность, нация, национальное воспитание, mentalitet, самосознание, духовное богатство, молодое поколение, формирование личности.*

Abstract: *Values are used to indicate the importance of existence and society, things, events, human life, material and spiritual wealth. National values are important and seriously important aspects and features for the nation. There is no nation or nation without its own national value. Owner of national values; The decline of a nation is the decline of national values. The role of fiction and historical knowledge in the stabilization of national spiritual values and traditions in the spirituality and spirit of the nation is great.*

Key words: *Value, nation, national education, mentality, self-awareness, spiritual wealth, young generation, personality formation.*

Dunyo xalqlari ming yillar mobaynida o'z an'ana va urf-odatlari, marosim va bayramlariga sodiq qolish, uni har qanday ta'sir va tazyiqlardan himoyalash orqali turli davrlar, ajdodlar o'rtasidagi ma'naviy yakdillikni ta'minlaganlar hamda milliy o'zlikni, mentalitetni saqlab kelganlar. Bu munosabat milliy qadriyatlar tushunchasining millat

taqdiridagi hal qiluvchi ahamiyati bilan uzviy bog'liq. Qadriyatlar - borliq va jamiyat, narsalar, voqealar, hodisalar, inson hayoti, moddiy va ma'naviy boyliklarining ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llaniladigan tushuncha. Milliy qadriyatlar-millat uchun muhim va jiddiy ahamiyatga ega bo'lgan jihat va xususiyatlardir. O'z milliy qadriyati bo'lmagan millat yoki elat yo'q.

Millat-milliy qadriyatlarning sohibi; millatning tanazzuli-milliy qadriyatlarning tanazzulidir.

Milliy qadriyatlar millatning tarixi, yashash tarzi, kelajagi, uni tashkil etgan avlodlar, ijtimoiy qatlamlar, milliy ong, til, ma'naviyat hamda madaniyat bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi.

Qadriyatlarni bugungi kun yoshlarining tarbiyasida nechog'lik zarurligi, ularning O'zbekistonning porloq kelajagiga dadil ishonch bilan yuksalib borayotganligini, xalqimizda yuksak insonparvarlik qadriyatlari tiklanayotganligi va takomillashayotganligini ifadolovchi o'ziga xos dunyoqarashida ko'rishimiz mumkin.

Yoshlarning ajdodlar merosini bilishi, mustaqil ishlay olish qobiliyati, fan nazariyalarini o'zlashtirganligi, bilgan narsalarini amaliyotda qo'llay olish-olmasligi, kashfiyotlar qilish qobiliyatlari, yangiliklar yaratish imkoniyatlari hech kimni qiziqitmasdi. Bu esa ta'limning yuqori idoralar oldida hisobot berishga moslashgan ishlab chiqarish idorasiga aylantirib qo'ygan edi. Bularning barchasi o'z-o'zidan ta'lim sifatining susayib ketishiga olib keldi. Misol uchun, o'n yillar mobaynida chet tilini o'rganish uchun yoshlarga muntazam tarzda mashg'ulotlar o'tib kelingan bo'lishiga qaramay, chet tilida o'quvchilar ikki so'zni qo'shib jumlagi aylantirishi amrimahol bo'lardi. Shu bilan birga ta'lim tizimidagi "hamma narsaga ishonmay qara, shubhalan" degan yondashuv yoshlarda ajdodlar tomonidan yaratilgan ma'naviy merosga ham ishonmay qarash odatlarini tarkib toptirdi. Natijada ajdodlar va avlodlar o'rtasidagi bog'liqlik rishtalari uzila boshladi. Millatning ma'naviy o'zligini asrovchi vorisiylik ko'prigi buzila bordi.

Faqat istiqloq tufayligina xalqimiz erkinlikka erishdilar. Mustaqillik yillarida shaxsga yo'naltirilgan, bilim sifati va tarbiya asosiy mezon bo'lgan ta'lim to'g'risidagi qonun hujjatlari hayotga joriy etildi.

Binobarin, an'ana va urf-odatlar, turmush tarzi millat o'zligining minoralari va binolariga qiyos qilinsa, vorislik millatning bor bisoti, ma'naviyatini qo'riqlovchi asosiy qo'rg'oni kabidir. Qo'rg'onsiz esa bino va minoralarni asrab bo'lmaydi. Millat mentaliteti, demakki, xalq xarakteri vorisiylik tizimida muhim o'rin tutadi.

Jamiyatda jamoaviy va insoniy fazilatlar o'rniga egoistik xislatlarning mustaxkam o'rin olishi, tabiiyki, shu mamlakatlarda ijtimoiy-ma'naviy muhit o'zgarishlariga olib keladi. Jamiyatdagi yomonlashgan ijtimoiy madaniy muhitning davlat siyosati va amaldagi qonunlarga rioya etish tartiblariga zid kelishi shu mamlakatda ommaviy noroziliklar yuzaga kelishiga yo'l ochadi. Bunday holatdan esa davlatni egallash paytida bo'lgan norozi kuchlar foydalanib qolishga urina boshlaydilar.

Bugungi kunda dunyoning turli joylarida yuz berayotgan ijtimoiy tartibsizliklar, hokimiyat uchun talashish va konfliktlarning tub ildizlari aynan ana shunday vayronkor g'oyalardan kuch olmoqda. I.Karimovning "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" asarida ma'naviy omillarning nafaqat jamiyatni barqarorlashtirish va rivojlantirishga, balki unga yetarli e'tibor bermaslik jamiyatni tanazzulga yetaklashi, davlat tartibotlarining ichdan nurab ketishiga ham sabab bo'lishi xususida takror takror aytilganligi bejiz emas. "Insoniyatning ko'p ming yillik tajribasi shundan dalolat beradiki, deydi I.Karimov dunyodagi zo'ravon va tajovuzkor kuchlar qaysi bir xalq yoki mamlakatni o'ziga tobe qilib, bo'ysundirmoqchi, uning boyligini egallamoqchi bo'lsa, avvalambor, uni quolsizlantirishga, ya'ni eng buyuk boyligi bo'lmish milliy qadriyatlari, tarixi va ma'naviyatidan judo qilishga urinadi" Ta'kidlash joizki, bizning yoshlar orasida milliy qadriyat hodisasiga faol munosabatda oila, mahalla jamoatchilik va davlat muassasalarining pozitiv ta'siri ustuvor mavqega egadir. Respublika jamoatchilik fikrini o'rganish "Ijtimoiy fikr" markazi tomonidan o'tkazilgan sotsiologik tadqiqot natijalariga ko'ra hayotiy pozitsiyani belgilovchi, inson ma'naviyatiga jiddiy ta'sir o'tkazishi mumkin bo'lgan omillar qatoriga yoshlar dastavval oila, ta'lim muassasalari, televideniyaning qayd aytganliklari e'tiborga loyiqdir. Shu o'rinda qayd etish joizki, milliy qadriyatlar, an'analarining mustahkam, barqaror va bardavom bo'lishini ta'minlash uchun o'smir yoshlar ongiga internet va xorij televideniyesi kuchli ta'sir etayotganligini e'tibordan soqit qilmaslik, tarbiyaviy ishlarda ogohlik va hushyorlikni qo'ldan bermaslikka undaydi. Bunday mulohazalardan yoshlarning mustaqil fikri umuman inobatga olinmasligi ma'qul, degan ma'no kelib chiqmaydi. Aksincha, tarbiya jarayonida ularni to'g'ri fikrlashga yo'naltirish, ular ongini zararli, yot ta'sirlardan asrash, turli mafkuralar ortida yoshlarga yomon fikrlarni singdirishga urinayotganlar niqob ostidagi xurujlaridan himoya qilish haqida so'z boryapti. Bu bizning eng muhim va hayotiy vazifamizdir, chunki yoshlar bizning farzandlarimiz, Vatan istiqboli, millat takdiri ularning kelajagida namoyon bo'ladi. Milliy ma'naviy qadriyatlar va an'analarining millat ma'naviyati va ruhida barqarorlashuvida badiiy adabiyot va tarixiy bilimlarning roli kattadir. Internet va televidenie hozirgi maktab bitiruvchilari va oliy o'quv yurti talabalari orasida badiiy asarlar o'qishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish o'rniga muayyan darajada susaytirayotganligi, yoshlarning mustaqil ravishda kitob mutolaasi bilan shug'ullanishni turmush tarziga aylantirish zarurligi xususida fikrlar o'rta qo'yilmoqda. Kuzatishlar natijalariga nazar tashlab, bir qator yoshlar maktab va litsee darsliklarida berilgan badiiy asarlardan parchalarni o'qib olish bilan cheklanayotganligi, ba'zi yoshlar esa darsliklarda berilgan "O'tkan kunlar", "Mexrobdan chayon", "Alisher Navoiy", "Ufq", "Ulug'bek xazinasi" singari mumtoz asarlar bo'yicha yaratilgan badiiy filmlarni ko'rish bilan kifoyalanayotganini aytib o'tish mumkin. Bunday hol maktab ta'limi tizimida sinfdan tashqari tashkil etiluvchi badiiy estetik ta'limni kuchaytirish, o'quvchilarda badiiy adabiyotga qiziqishni maqsadli shakllantirish va rivojlantirishga jiddiy zarurat borligini anglatadi, aniqrog'i, shu masalani kun tartibiga qo'yadi. Milliy ma'naviy qadriyatlarning kuch-quvvati ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan noyob ma'naviy merosni farzandlarimiz

nechog'li o'zlashtirganliklariga bevosita bog'liqdir. Darhaqiqat, milliy ma'naviy qadriyatlarning barqarorligi ajdodlarimiz ma'naviy merosiga to'liq egalik bilan bevosita bog'liqligini e'tiborga oladigan bo'lsak, masalaning nechog'liq dolzarbligi yanada oydinlashadi. Xulosa qilib aytganda, har bir jamiyatda shaxsning shakllanishi, kamol topishi muhim muammolariga to'g'ri yondoshish uchun shaxsning tabiatini, tuzilishini, uning xulq-atvorini va unga ta'siri vositalarini bilish zarur. Shaxsning rivojlanish jarayoni bir qancha omillar ta'sirida sodir bo'ladi. Bular irsiyat, ya'ni biologik omil hamda muhit, ta'lim va tarbiya, shaxs faolligi (ijtimoiy omil) shaxsni shakllantirishning asosiy omillari deb tushuniladi. Ma'lumki, shaxs, inson tirik organizmdir, shu sababli uning hayoti biologiyaning umumiy qonunlariga, yoshlar anatomiyasi va fiziologiyasining maxsus qonunlariga bo'ysunadi.

FOYDALANILGAN ADADIYOTLAR:

1. M.Inomova. Oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash. T. 1999 yil.
2. I.Mirziyotov. Diniy bag'rikenglik va ma'rifat. Hidoyat, T. 2001,
3. Axloq – odobga oid hadis namunalari. T. "Fan", 2008,
4. Husaynov Muhammadho'ja and Abdugapporova, Laylo (2020) "Significance of pedagogical subject to protect from ideological threats of youths' consciousness in uzbekistan," Scientific and Technical Journal of Namangan

INTERNET SAYTLARI:

<http://www.ziyonet.uz>.
<http://www.pedagog.uz>.
<http://www.edu.uz>.